

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ, 18. НОВЕМБРА 1901.

ГОД. XXVI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 24

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страну 1. кр. 20 п. месечно. —

МУЗИКА И ПОЗОРИШТЕ У СУЛТАНОВИМ ДВОРИМА.

Позоришта и музике било је од вајкада у султановим дворима. Султан Ибрахим I. провео је пола времена своје владе са лакридијашима, певачима, добошарима и флауташима; једнога од њих, циганина Ахмета, наименовао је чак агом јаничара, другога опет, сењара Кер-Муселијоглуа начинио је капудан-пашом или поморским министром. Мурат IV. напротив погубио је свога капелника за то, што се усудио удејсти, да се одсвира и отијева перзиска јувачка песма, кад је султан љут био нешто на Перзију. Но кад је у Багдаду у општем покоју Перзијанаца славни перзиски свирач Шахкули пред истог султана Мурата стао с речима: „Није ми жао мене, него узвишене музике, која ће са мном угинути!“ и замолио османског султана, да пред смрт још сме одсвирати што, Мурат му се молби одазвао. Па тако га је очарала музика, да је помиловао перзиског музичара и одвео га у Цариград. Као велик пријатељ музичара и певача био је славан султан Махмуд I.; његов брат пак Осман III. одагнао је све уметнике из двора.

За време султана Абдула Мецида, оца данашњем владару османлија, било је царско позориште преко пута данашњој најати од Долмабагџе. У некадашњем позоришту сад су коњушнице.

Султан Абдул Хамид II., који никад не излази ван зидова Јилдиса, пренео је позориште на земљиште тих зидова.

Јилдиско позориште је дугуљаст четврокут, дозидан уз серај хумајун, који је управо царев стан. Позориште је на један спрат. Од позоришта воде директна врата до приватних одаја султанових. Дворана,

која по другим местима сачињава паркет, овде је празна а покривена големим ћилијом. Султанова ложа је тако удејшена, да он све може видети, њега пак нико не мора видети; а позорница стоји према султановој ложи тако, да глумци, кад изађу на позорницу, никад не окрену леђа султану. Да би тако било и с музичарима, намештене су столице оркестраша под царском ложом. Десно и лево од царске ложе су две ложе за султанове госте и за хarem. На овој последњој има прозор са танким решеткама. Дворана је украшена ванредно елегантно. Основна боја по зидовима је првена, начини су боје злата. Позорница је доста велика, има красне кулисе и особиту маниерију. Велик део ствари на позорници начињен је у јилдиској столарници; и красне скулптуре у султановој ложи су домаћа работа, понажије су израђене по султанову упутству. Кад глумци изађу на позорницу, пре но што почну приказивати, морају најпре теменисати у правцу према султановој ложи. Покаткад има представе свако вече; али среда и петак су стални позоришни дани. Представе трају обично до једанаест сахата. По који пут се још после представе музичира по читаве сахате.

Позориштем управља Илија Беј, черкез, који је уједно подуправитељ царске гардеробе. Кад султан не изрази никакву нарочиту жељу, остављено је Илији, да одабере комаде, што ће се играти. Комад, у којем султан особито ужива, јесте „Норма“.

За шаљиву игру су ангажовани само Турци, који играју и женске улоге. За опере и оперете стално су ангажовани талијански певачи и певачице из путничких дружина, који су били те среће, да су се

допали султану. Од времена на време позива султан друге уметнике, који се слушају баве у Цариграду, да пред њим концертују. Том приликом падају новци и колајне као киша. Џоле славнија невачица добије најмање сто фуната за концерат, по често и двеста и више.

Љубав султанова према позоришту и музичи прешла је на све скоро привчеве и принцеze царског дома. Ови не пропусте ниједну прилику а да не оду у царско

позориште. Али осим тога имају они и у специјалним својим становима мала засебна позоришта, у којима се игра наизменце и где није све тако закопчано, као у великом позоришту султанову. И принчеви сами обично суделују на таквим концертима. Од султанових синова имају пеки, нарочито млади Бурханедин Ефенди, лепа дара за компоновање; сви свирају у различите инструменте, један у гласовир, други у вијолину, трећи у мандолину.

(Свршиће се).

ИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Луда послка“. Шаљива игра у 4 чина, написао Фр. Шентан, превео Милан А. Јовановић).

Шентан је добар знац наше позоришне публике, која увек воли гледати његове комаде, јер су пуни ведре шале, испреплетене пристојном иронијом и шаљивим жигосањем настраности, заблуда и предрасуда живота разних сталежа. Његови комади редовно су пуни живе радње, као у најбољим шаљивим францеским комадима, само без никантерија и ласцивитета, нарочито новијих францеских шаљивих комада. Није то само комика речи, већ комика ситуација, веома заплетених и расплетених, заниљивих од почетка до краја.

Шаљива игра „Луда послка“ по други пут је у Новом Саду приказана дне 15. (28.) новембра, те ју је и овај пут публика са занимањем гледала и новлађивала вредним глумцима, који су је, што но реч, правим анимом приказивали.

Има у њој на претек и ведре шале и пристојне ироније и јетке сатире. Писац веома приказује смешност жене, која би под сву силу хтела, да јој муж, најобичнији дилетант у песништву, буде славни песник и писац. Веома истиче смешност мужа, који се даје од жене уверити, да је створен за славу великога писца и да је за њега велика варош, центар литературе, а не скромна паланчица. Изврсно упозорује младе женице на погибели за њихове мужеве у велиkim варошима, где

оне мисле наћи више задовољства него у својој родној кући. Живо прта лукавост великоварошких шекуланата, који ватају на удици наивне добричине из провиније, да им испразне цепове. Једном речи, то је комедија, каква треба да буде, да нас не само угодно позабави него да нас и поучи, али тако, да се та тенденција никде не намеће већ се, што но реч, сама по себи одаје.

Било је смеха и задовољства, а чини се, да ни управа неће бити незадовољна с приходом те вечери, јер је осим галерија, позориште у свим другим просторијама било пуно.

Приказ је био у онште врло добар. Г. Лукић као Фридрих Лерш, изабрао је изврсну маску и погодио изврсно праву позу. Није било могуће ногледати у његово лице, када га жена уврёва, да је велики песник, а да се од срца не насмејеш. Тако је комичан маском и позом остао до краја у свима ситуацијама, баш као што је остала у изврсно погођеном тону и гђа Јукићка у улози Лершове жене Марте.

Добриновићев Палмиро Тамбурини оригинална је креација нашега даровитога уметника. Не мислим, да би било могуће боље ногодити карикатуру накарађивања српскога језика у устима талијанскога балетског мајстра и ве тронировића.

Г. Спасић је у улози Конрада Швибурга зато сваке хвале вредан, што је не само назио на финесу геста, већ није дао своме живоме темпераменту да падне у декламацију и брзоречни патос.

Г. Бакаловић је нашао у улози редактора „Мирисних листића“, дра Винклерга улогу, која као да је за њега створена, так ју је у свим потанкостима изврсно приказао.

Да је г. Стојановић у неким призорима приказао своју улогу с нешто више ватре и еластичности, како му је то пошло за руком у другим призорима, био би му приказ Павла пл. Грединга и у целости боље испао. Ево баш живошћу и агилношћу постигла је гђа З. Добриновићка боди ефекат у својој малој улози.

Посебице ми је истакнути гђицу М. Тодосићеву као наивну, али и енергичну Марту. Не би човек рекао, да је то њезин деби на позорници, тако се сигурно креће, тако јасно наглашује и изговара, тако добро приказује и наивне и енергичне моменте. По овој првој појави на позорници судећи, могу свом сигурношћу прорећи, да би она могла постати врло добром уметнициом, да како, ако се не ослони само на свој таленат, већ прионе ли марљиво уз проучавање толиких помагала развитку глумачке уметности и вештине. У ње има очевидно лепа дара, те ју управи тојло препоручујемо.

Ј. Хр.

ПОЗОРИШТЕ.

(Глумац промовисан за доктора философије.) Јављају из Коненхагена, да је на тамошњем универзитету пре неколико дана промовисан за доктора философије глумац коненхашког позоришта Карло Манцинс. То је први глумац у Данској, који је промовисан за доктора. Његова докторска дисертација расправља енглеске позоришне прилике за време Шекспирово и сачињава другу свеску његова списка: „Историја позоришта“. Необични акат промоције једнога глумца изазивао је толико интересовање, да је највећа дворана универзитетска била прецупна публике. Но себи се разуме, да је јако био заступљен позоришни свет.

(Србин Јоца Савић, главни редитељ дворског позоришта у Минхену) поћи ће ових дана са особљем минхенског дворског позоришта у разна места на гостовање, те ће давати представе у корист пензионом глумачком заводу, који се зове: „Gesellschaft Deutscher Bühnenangehörigen“.

(Писац који звижди драми својој.) Познати немачки драматург Хенрик Лаубе био је већ

као ћак не само рецензент позоришни, него и драмски писац. Писао је под туђим именом: Густав Адолф. Његов један комад дошао је на позорницу као корисница неком глумцу. Али публици ни то није сметало, а да не звижди драми, која јој се никако није допадала. Лаубе, који је дошао био на премијеру свога комада, почeo је и сам звиждати и викати, да не би ко помислио, да је он писац комада, који се приказује. Уз њега је седео у партеру некакав замашан касапин и стаде молити Лаубе-а да не прави галаме, јер је драма заиста лепа. Али Лаубе стаде још јаче звиждати. Касапин се разљути, зграби Лаубеа, па га на очиглед публици изнесе из позорништа. Заиста редак случај, да писац избаце из позоришта баш онда, кад му се комад приказује први пут.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.) У недељу, 18. новембра (1. децембра), први пут: „Станоје Главаш“. Трагедија у 5 чинова, написао Ђура Јакшић, за позорницу удесио А. Хаџић.

У среду, 21. новембра (4. децембра): Дневна представа за ћаке и децу у 2 сата после подне собаљеним ценама: „Задужбина цара Лазара“. Слика из прошлости српске у 3 раздела, с песмама, написао у стиховима Милорад II Шапчанин, музика од Х. Дубека.

Вечерња представа за народ с собаљеним ценама: „Прибислав и Божана“. Историјска глума у 5 чинова, с певањем и играњем, написао Драг. Ј. Илић, музика од Д. Јенка.

У четвртак, 22. новембра (5. децембра), први пут: „Васантасена“. Индијска драма у 5 чинова, од индијског краља Судраке, за позорницу прерадио Е. Пол.

У суботу, 24. новембра (7. децембра) први пут: „Као пиле у кучинама“. Шала у 3 чина, написао И. И. Мјасницики, с руског превела Зорка Добриновић.

У недељу, 25. новембра (8. децембра): „Милош Обилић“ или „Бој на Косову“. Трагедија у 5 чинова, с певањем, написао др. Јован Суботић.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

14. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

Представа за народ с обаљеним ценама.

У Новом Саду, у недељу, 18. новембра (1. децембра) 1901.

ПРВИ ПУТ:

СТАНОЈЕ ГЛАВАШ.

Трагедија у 5 чинова, написао Ђура Јакшић, за позорницу удесио А. Хаџић. — Редитељ: Динић.

ОСОБЕ:

Станоје Главаш, бивши војвода Ружић.
Сулејман паша, везир београд-
ски — — — — — Лукић.
Стана, удовица војводе Ђукића Ђ. Динићка.
Спасенија, кћи војводе Ђу-
кића, а насторка Станина С. Бакаловићка.
Исак Мрконић — — — Васиљевић.
Радак — — — — — Динић.
Вук Главашеви момци — Стефановић.
Лука — — — — — Шикопарија.

Хасан, муселим у Хасан Паша.
Паланци — — — — — Стојановић.
Колебан, његов момак — — Николић.
Терим, Турчин у Сулејман-
ишиној служби — — — Матејић.
Први Турчин — — — — — Бакаловић.
Други Турчин — — — — — Ботић.
Милоје, сељак — — — Илкић.
Један Рудничанин, сељак — Слука.
Вишне Турака и Србаља сељака.

У среду, 21. новембра (4. децембра), представа за ђаке и децу у 2 сата после подне с обаљеним ценама: „Задужбина цара Лазара.“ Слика из прошлости српске у 3 раздела, с пешчаром, написао у стиховима Милорад П. Шанчанин, музика од Х. Дубека. — Вечерња представа за народ с обаљеним ценама: „Прибислав и Божана“. Историјска глума у 5 чинова, с певањем и играњем, написао Драг. Ј. Илић, музика од Д. Јенка.

Ко од наших поштованих претплатника жeli своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижарници браће М. Поповића најдуже до 11 са. пре подне.

Улазнице могу се добити у књижарници браће М. Поповића од 8 — 12 сата пре подне, а од $6\frac{1}{2}$ после подне и у вече на каси позоришној.

Болује: Ј. Тодосић.

Шочетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак око 10 са. сата.